

ח' ניסן ה'תשפ"ב		כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	18:23	19:40	
ת"א	18:45	19:42	
חיפה	18:35	19:42	
באר שבע	18:45	19:41	

אירון של צהלו

פרשת "מצרע" שבת הגדול

ערב פסח מאופיין בהכנות בלתי פוסקת. מדי שנה, אנו ממהרים וצריכים להספיק קניות, סידורים, ניקיונות וחיידשים, בישולים ומצוות רבות...

הוא היה בחור אמריקאי צעיר, שעלה לארץ לשיבת בריסק שבירושלים. באותם ימים התגורר בדירה משותפת יחד עם כמה חברים לשיבה, כולם בני חו"ל, והוא היה היחיד מביניהם שנותר בארץ בימי חג הפסח. כמה שעות לפני בדיקת חמץ נזכר בהתרגשות כי לראשונה בחייו יזכה לקיים מצוות בדיקת חמץ, שכן אין משהו מבלעדי שיבצעה! אולם כדי להגיע לרגע בדיקת החמץ, ראשית יש לנקות את הדירה, וזו אינה מלאכה קלה בדירה ישנה, ששלה אריזות ופריטים מיותרים בה. לפיכך הפשיל הבחור שרוולים, והחל לעבוד בזריזות על מירוק וצחצוח הדירה, ניקה בחורים ובסדקים, עד שסמוך לחצות ליל בדק בה את החמץ, ובאפיסת כוחות צנח למיטתו עייף ויגע.

ואז - נזכר בעליית הגג. עליית גג ישנה היתה בדירה, מקום שאנשים מיעטו להסתובב בו, ועוד יותר - מיעטו לנקות אותו... בלבו של הבחור התחוללה מלחמה של ממש: מחד גיסא - הוא עייף וחסר אונים. ניקיון הדירה ובדיקת החמץ סחטו ממנו את לשד כוחותיו האחרונים. מאידך גיסא - בוודאי שיש לבדוק בעליית הגג, שכן לא ניתן להבטיח כי אין בה חמץ!

כן לקום או לא לקום? הוא חייב לבדוק בגג או לא חייב? 'הרי כבר צחצחתי את כל הבית - מה עוד מוטל עליי?' - חלף בו הרהור משכנע... אבל אולי יש שם חמץ? זו חובתך לבדוק! - גאה ועלה בו הרהור הפוך... הוא לא נתן הרבה להרהורים אלה, ומיד גמלה בלבו ההחלטה שהכריעה את גורלו ושינתה את חייו...

בעזו ובגבורה קם בזריזות, התלבש והנה הוא כבר ניצב על הסולם. הוא העלה את האור בעליית הגג, והחל מצחצח את המקום. השליך כמה אריזות ישנות ודברים נטולי צבע או צורה, ואחר כך טאטא. כשכל גופו רועד מהמאמץ העצום ומהעייפות המתישה, סיים הבחור את המלאכה הקשה שעת קלה לפני עלות השחר.

הוא נטל שוב לידיו את הנר והנוצה, ובדק את אגג כולו מחמץ. לאחר התפילה קיווה לנוח אך לא עלתה בידו, וגם לאורך שעות הצהריים היה טרוד בהכנות לליל הסדר. כשכנס לבית הכנסת בכניסת החג לתפילת ערבית, לפתע עלה בו הרהור עגום ומאכזב במיוחד: 'מי יודע איזה ליל סדר יהיה לי, לאחר לילה נטול שינה, כשאני כה עייף וחסר כח...! הוא ניגש לתפילה בהרהורים נוגים, אך הופתע.

הוא הצליח להתפלל בריכוז ובכוונה, הילת קדושה אפפה אותו. תחושה מתוקה מילאה את כל חושיו, לראשונה הרגיש קרבת אלוקים קרובה ונוגעת, כאילו הוא תחת ידיו האהובות של בורא עולם, הפותח לו שערי שמים ומאיר לו את ליל הסדר באור טהור וזך...

באותו לילה החלה צמיחתו הרוחנית, כפי שתיאר בעצמו לימים: 'באותה תחושה מרוממת ומיוחדת התחלתי בסדר הלילה, ולמרבה הפלא לא חשתי בעייפות כלל. להיפך, הייתי דרוך כולי שלא לבזבז ולו רגע אחד מהלילה הקדוש. קראתי את ההגדה בהתרוממות נפש מיוחדת, כשלבי עולה על גדותיו משמחה, שכן טעם מתוק שכזה במילות ההגדה לא טעמתי מעודי!'

אף את יתר מצוות הלילה, כאכילת המצה והמרור ושתיית ארבע הכוסות, קיים בהתרוממות רוח בלתי רגילה. העייפות לא נגעה אליו כלל, כמו כוחות חדשים רוחניים נסכו בו. גם ככלות הדרך לא היה מסוגל לעלות על יצועו, חש כי הוא לא יכול להפסיד ולו רגע מהחווייה הרוחנית הקסומה העוברת עליו. ואותה תחושה נפלאה ליוותה אותו גם לאורך החג כולו, והמשיכה ללוותו גם שנים רבות קדימה, והיותה המנוף לעלייתו והפיכתו לבן עליה!

אותו בחור שהזדרז לקיום המצווה, שלא נתן דרור לעצלותו והתגבר עליה בזריזות - הוא הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל, אשר שימש כרב באופקים ומשם היתה מצודתו פרושה על פני תבל. הוא נודע כגאון ובעל מחשבה נדיר, ועורר לבבות רבים לאביהם שבשמים, בדרשותיו החוצבות ובמאמריו הנפלאים, כמו גם בספריו שהפכו נכסי צאן ברזל, ובהגדה של פסח' שלו - מובא הסיפור הזה. בימים אלו - בייב בניסן - חל יום ההילולא שלו, ויהיו הדברים לטובת נשמתו.

הרב אריה לייב היימן זצ"ל מצא שיש הקבלה מופלאה בין תחילת ניסן לתחילת תשרי: תשרי מתחיל בעשרת ימי תשובה של עזיבת החטא, שבסופם יום הדין הגדול - הוא יום הכיפורים, ולאחר חמישה ימים חוגגים בני ישראל את חג הסוכות. גם א' ניסן שעל אדמת מצרים, מתחיל בציווים: "החֲדֹשׁ הַזֶּה לְכֶם, ראש חֲדָשִׁים: ראשון הוא לְכֶם, לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. דַּבְּרוּ, אֶל-כָּל-עַדְתַּי שְׂרָאֵל לֵאמֹר, בַּעֲשֵׂר, לְחֲדָשׁ הַזֶּה: וְיִקְחוּ לָהֶם, אִישׁ שֶׁה לְבֵית-אֲבֹתָיו--שֶׁה לְבֵיתוֹ. ומשה מצווה את העם: "מִשְׁכֹּךְ, וְקָחוּ לְכֶם", ומעיר הזוהר: "משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו צאן של מצווה." - כלומר: החל מא' בניסן, בני ישראל ישבו ולמדו הלכות עבודה זרה וחומרתן, ובמשך עשרת ימי תשובה' אלו שבו בתשובה על חטא חמור של עבודה זרה, שהרי נאמר בקרבן הפסח: "כִּלְבֻּרְיָכֹךְ לֹא-יֵאָכֵל זו: - ומפרש רש"י: כל בן נכר - שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים. - "לא יאכל בו!" והעשירי בניסן היה להם כיום הכיפורים עצמו! כי בו קיבלו על עצמם עול מלכות שמים. ביום זה השליכו נפשם מנגד על קיום צו ה', בעת שגררו את אלוהי המצרים ברחוב וקשרוהו למיטה, וניסים גדולים נעשו לישראל באותה שבת לפני 3334 - ועל שם אותו נס קוראים לשבת זו "שבת הגדול". המצרים ראו את ישראל לוקחים שה וקושרים אותו לכרעי המיטה, ושאלו: "למה לקחתם את הששה?" ובני ישראל השיבו: "לשחטו לקרבן פסח כמצוות ה'." והיו המצרים מתרעמים מאד על ששוחטים את אלוהיהם, אך לא יכלו להגיד להם דבר. מעשים אלו וקדושת השבת כיפרה להם כעיצומו של יום הכיפורים! משם ואילך החלו במצרים ארבעה ימים של שמחה ודבקות ב-ה', כארבעת הימים שבין יום הכיפורים לסוכות.

"ובני-יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ, כַּדָּבָר מִשֶּׁה; וַיִּשְׁאָלוּ, מִמְּצָרִים, כְּלֵי-כֶסֶף וְכָלֵי זָהָב, וַיִּשְׁמְלוּ." (שמות יב, לה). ומפרש רש"י: "עשו כדבר משה - שאמר להם (יא, ב) וישאלו איש מאת רעהו".

ויש לשאול: לכאורה, מה רש"י מחדש בדברים אלו? הרי זה מה שכתוב בפסוק במפורש, ומה בא רש"י הקדוש להוסיף בפרושו? אומר הגאון מוילנא זצ"ל, פלאי פלאים ממש:

כדי שיוכלו ישראל לקבל את ממונם של המצרים, היה לכך תנאי מקדים: משה רבנו התבקש לומר לכלל ישראל בשם הקב"ה (יא, ב-ג): "דַּבְּר-נָא, בְּאָזְנֵי הָעָם; וַיִּשְׁאָלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ, וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ, כְּלֵי-כֶסֶף, וְכָלֵי זָהָב. וַיִּתְּן ה' אֶת-חֶן הָעָם, בְּעֵינֵי מִצְרָיִם; וַיִּשְׂאָלוּ "אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ" כְּלֵי כֶסֶף וְכָלֵי זָהָב. וְכִי לֹאזַת יִיקָרָא "רֵעֵהוּ"?"

המצרי הזה הוא חברו של הישראלי! אלא, אומר הגאון, מה שנאמר: "דבר נא באוזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף..." אין הכוונה שאת הכלים ישאל היהודי מהמצרי, אלא מחברו היהודי! "רעהו" הכוונה ליהודי ולא למצרי!

שכן, אם רוצים היהודים שהגוי ישאל להם את כליו - **קודם עליהם לעשות חסד זה עם זה.** מעשי החסד הללו יביאו שפע של חסד לעולם, ואז "וַיִּתְּן ה' אֶת-חֶן הָעָם, בְּעֵינֵי מִצְרָיִם; -" גם המצרי ישאל ליהודי. ואכן, "ובני ישראל עשו כדבר משה" - שאמר להם במצרים וישאלו איש מאת רעהו" - הם השאלו לחבריהם היהודים ששאלו מהם, וזה הביא ל (שמות יב, לה): "וַיִּשְׁאָלוּ, מִמְּצָרִים, כְּלֵי-כֶסֶף וְכָלֵי זָהָב, וַיִּשְׁמְלוּ. וְהָיָה וַיִּתְּן אֶת-חֶן הָעָם, בְּעֵינֵי מִצְרָיִם--וַיִּשְׁאָלוּ" - מעשי החסד הביאו להשפעה של נתינה ושל שפע.

סיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: גיסו, הגר"ח קניבסקי זצ"ל, סיפר מעשה מופלא על הסבא שלנו, רבי אריה לוי זצ"ל:

אחד העיסוקים השוטפים של ר' אריה, כך ידוע לכל, היה באיסוף כסף לצדקה. סכומים גדולים מאד יצאו מתחת ידו, והועברו בחשאי לאלמנות וליתומים ולמאות רבות של נצרכים. עיסוקו זה היה מתגבר והולך בתקופת ניסן, שבה חילק רבי אריה סכומי כסף גדולים במיוחד. ברשימה שהיתה נתונה בידי, היו עניים רבים ואנשים קשי-יום, שגם בימים רגילים לא הצליחו לכלכל את ביתם, ועל אחת כמה וכמה בימים שלפני הפסח. אלמלא הצדקה שקיבלו ממנו, יתכן מאד שהיה נמנע מהם להסב לליל הסדר כיתר אחיהם. כאשר היתה מגיעה המעטפה עם הכסף לביתם, היה בכך, אפוא, בבחינת ישועה של ממש.

כיוון שהתפרסם הדבר, היו אנשים משגרים לו כספיהם ותרומותיהם, כדי שיחלקם לעניים. התורמים הכירו בנאמנותו ובישורתו של ר' אריה, והרבו להעביר אליו כספים.

פעם, והיה זה בימי מלחמת העולם, כאשר קשיי הפרנסה העיבו גם על הגבירים הגדולים ביותר, והמצוקה הכלכלית נתנה אותותיה בכל, לא הצליח ר' אריה לאסוף את כספי הצדקה כדי להעבירם לעניים. עד כדי כך, שממש לא היתה בידו פרוטה לפרטה. גם כאשר ניסה להפעיל את כל כח השתדלותו, לא עלה בידו להגיע ולו לחלק מזערי של הכסף הנצרך לו לחלוקה לעניים.

משראה רבי אריה כך ירד לכותל המערבי, כדי לשפוך שיח ותחינה לפני בוראו, אולי יחוס על עם עני ואביון, אולי ירחם. שעה ארוכה עמד הצדיק ליד האבנים, הרבה בבכי, וביקש מהקב"ה שיאפשר לו לחלק גם בשנה זו את כל סכומי הכסף שהוא מחלק מידי שנה.

והנה, כך סיפר לי הגר"ח קניבסקי, בצאתו את הכותל, נגש אליו ערבי אלמוני, שלא הכיר מעודו, מסר לו בחילה גדולה עטופה בנייר עיתון, ובעוד ר' אריה משתאה לנוכח המראה, נעלם הערבי כלעומת שבא.

פתח ר' אריה את החבילה, ונדהם לגלות בה את סכום הכסף המדויק שהיה מחלק מידי שנה לעניים. "מקובל במשפחתנו", הוסיף הגר"ח, "שהיה זה אליהו הנביא שהתגלה לסבא".

ואם נשאל, אומר הרב זילברשטיין, כיצד זוכים לכך, והיכן מצוי המרשם לגדלות מופלאה שכזו? נענה ונאמר, שהיתה זו מסירות נפשו של הסבא זצ"ל לענייני הצדקה, שגרמה לו לגילוי שכוה.

"שִׁבְעַת יָמִים-- שָׂאָר, לֹא יִמָּצָא בְּבִתְיָכֶם: " (שם, יב, ט)

מסופר על בעל פונדק ירא שמים ושמו רבי רפאל. פרנסתו היתה מצויה בשפע, אך דא עקא שנים רבות חלפו ולא זכה להתברך בפרי בטן. שנה אחת הגיע כומר חדש לעיירה ומחשבה זדונית עלתה בלבו, הוא הודיע לכל הגויים בסביבה שלא יקנו את החמץ של רפאל בערב פסח, ואף איים על מי שיפר זאת כי תחול על ראשו קללת עולם. והנה, ערב פסח הגיע, ורבי רפאל יצא מביתו ותר אחר שכניו בבקשה כי יקנו את חמצו תמורת סכום הגון, אך הכל סירבו, והוא הסיק כי קשרו קשר נגדו. שעת ביעור חמץ הגיעה, ולא יתכן כי יעבור על איסור חמץ. יצא איפוא לרחוב העיר והודיע בקול גדול "כל החמץ שנמצא ברשותי הוא הפקר גמור, וכל אחד יכול לבוא ולקחת כרצונו". למרות זאת לא הצליחו הגויים לקחת את החמץ כי בדרך נס שני כלבים גדולים שמרו על ביתו. מן השמים ראו את מסירותו, ולמרבה השמחה, בחלוף שנה, נולד לרבי רפאל בן למזל טוב, שהתפרסם בגדלותו ובצדקותו והוא רבי אברהם צבי מציכונוב.

חג הפסח הוא חג ההמשכיות היהודית. הוא בא להזכיר את הרצף הבלתי פוסק של קיום האומה הישראלית. **ליל הסדר**, אותו נציין בשבת הבאה, הוא לילה שמוקדש כולו לסיפור יציאת מצרים, ומהוה את עמוד השדרה המרכזי של העברת התורה ומסירתה מדור לדור. רק פעם אחת בשנה, כל יהודי ויהודי, דתי כחילוני, אקדמאי כעממי, מתנחל כמתבולל, כל אחד ואחד מתיישב עם ילדיו ומספר להם בפה מלא, את אותו סיפור בדיק ששמע מאבותיו – "עבדים היינו לפרעה במצרים". בכל המצבים, בכל התקופות, במשך אלפי שנים, לילה אחד בשנה מוקדש כולו לסיפור יציאת מצרים, להנחלת האמת הנצחית לדור הבא.

במצוות רבות אנו מזכירים "זכר ליציאת מצרים": בקידוש, בקריאת שמע, בתפילין, ועוד. אולם פעם אחת בשנה, בליל הסדר, מצוה עלינו לא רק **לזכור** את יציאת מצרים, אלא **לספור**. "וכל המרבה לספור ביציאת מצרים הרי זה משובח".

על **אופן הסיפור** כתב בספר "**ייסוד ושורש העבודה**": "מצוות עשה של סיפור יציאת מצרים בלילה הזה, הוא **על כל איש מאישי ישראל** עם קדוש, ועיקר מצות הסיפור היא לבני ולבני ביתו, להודיע להם גבורותיו יתברך... לפרסם להם גודל הנסים וגבורות ונפלאות של בוראנו, יתברך שמו ויתעלה. ולא די לפרש להם כלליות הנסים מה שכתוב בהגדה, אלא **לפרט ולבאר באור היטב כל נס ונס**, על פי מה שנמצא כתוב בגמרא ובמדרשים, וראוי לכל יודע ספר, מקודם פסח לחפש בכל הספרים... ולספור פרטיהם לבני ביתו בליל שימור פסח, כדי להגדיל בעיניהם הנס, ויתנו בליבם יותר שבח והודיה לבורא יתברך שמו ויתעלה".

וכבר הפליגו בוהר הקדוש (פרשת בא מ:) בשבח המספר ביציאת מצרים בליל פסח. ואמרו שכל מי שמספר ביציאת מצרים בליל פסח ושמח בסיפור ההוא, עתיד הוא לשמוח עם השכינה בעולם הבא.

מלבד סיפור יציאת מצרים, נכון לומר בליל הסדר גם הלכות פסח וטעמי המצוות של פסח:

אם נתבונן בסדר ההגדה נמצא, שבתחילתה, לאחר שהביא מחבר ההגדה את שאלת **מה נשתנה** ואת עיקר התשובה; **עבדים היינו**, מתחיל מחבר ההגדה לפרט את הלכות סיפור יציאת מצרים;

מי צריך לספור – "ואפילו פלנו חכמים פלנו גבונים פלנו זקנים פלנו יודעים את התורה מן המורה עלינו לספר ביציאת מצרים".

וכמה צריך לספור – "וכל המרבה לספור ביציאת מצרים הרי זה משבח". ועל שתי הלכות אלה מביא מעשה רב על החכמים שהיו מסובים בבני ברק, כסמך להלכות הללו.

ואימתי צריך לספור – שְׁדַרְשָׁה בְּן זִמְזָא, – **כל ימי חגיף** – "הלילות" ואיך צריך לספור – "כְּפִנְדָּ אַרְבְּעָה בְּנִים דְּבָרָה תוֹרָה"; ומסבירים חז"ל, שיש לענות לכל בן לפי חכמתו ולפי רצונו לדעת, "חונך לנער לפי דרכו". ועלינו ללכת בדרכיו של הקב"ה, כאשר נתן תורה למשה רבנו, נאמר "משה ידבר והאלקים יענו בקול" ואמרו חז"ל (שמות רבה פרשה ה) "ביקול שהיה יכול לסובלו".

ומאימתי מתחיל זמן הסיפור – "יכול מראש חודש? תלמוד לומר ביום" ההוא.... בִּשְׁעָה שְׁשִׁי מְצָה וּמְרוּר מִנְחִים לְפָנָיו".

ורק אחר שהביא את כל הלכות הסיפור, מתחיל נוסח עצם הסיפור שיש לאומרו כדי לקיים הלכות הסיפור הללו – "מתחלה עבדתי לפרעה הרי אבותי, ועבדתי לפרעה המצרים".

וכשמסיים את נוסח הסיפור, מביא הלכה נוספת, שמלבד סיפור יציאת מצרים יש להזכיר גם מצוות הלילה וטעמיהן:

"רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הֵיזָה אֹמַר: כִּל שָׁלָא אֲמַר שְׁלֶשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בְּפָסַח, לֹא יָצָא דְיַד חוּבְתָא, וְאֵלּוּ הֵן: פֶּסַח, מְצָה, וּמְרוּר." ואח"כ מביא הנוסח של טעמי המצוות הללו שיש לאומרו כדי לקיים דינו של ר"ג. (פסח שהיה אבותינו וכו').

ובטעם הדבר שכן סידר בעל ההגדה את הדברים על מנת שיתקיים הדין ששנו בתוספתא פסחים פ"י ה"ח: "חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה, אפילו בינו לבין בנו, אפילו בינו לבין עצמו, אפילו בינו לבין תלמידו וכו'". ולכן סידרו שיעסוק בהלכות הסיפור, ובסיפור עצמו.

המטרה העיקרית של סיפור יציאת מצרים אינה שימור היסטורי, וגם לא יצירת יתרבות שורשים וסיפורי עם עבור העם היהודי.

יש לה שתי מסרים ערכיים חשובים ביותר: המסר הראשון הוא **שבח והודאה**, הכרת הטוב לבורא העולם שגאלנו ממצרים.

המסר השני הוא לחזק ולהשריש את יסודות **האמונה היהודית** ולהעבירם מאב לבנו, מדור לדור בצורה עוצמתית. המשתתפים בליל הסדר חווים בתודעתם את השעבוד הקשה. הם חשים בנפשם את אוירת הקדושה המיוחדת שאפפה את כל היהודים במצרים בליל הגאולה, והם נושמים לרווחה בעת תיאור היציאה מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה. תחושת כולם היא כאילו הם עצמם נישאים "על כנפי נשרים" בדרך אל החירות.

בליל הסדר, אנו שותים **ארבע כוסות יין**, זכר לארבעת לשונות הגאולה. ויש לשאול: למה תיקנו שתיית ארבע כוסות של יין דווקא כנגד ארבע לשונות של גאולה, ולא תיקנו כל משקה ו/או מאכל אחר כמצה וכדומה. וביאר רבי **שלמה זלמן אויערבאך** ז"ע ואמר, כי הנה הארבע לשונות של גאולה אינם רק חלופי תיבות גרידא, אלא הם מדרגות של הגאולה במצרים זו למעלה מזו. תחילה "**הוֹצֵאתִי**", ואחר כך "**וְהִצַּלְתִּי**" שהיא תוספת שמחה, ואחר כך "**וְגַאֲלֵתִי**". כלומר: שהרחיקנו מהם לגמרי, ואחר כך "**וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם**". וכיון שכך, ביקשו חז"ל לקבוע ארבע פעולות שכל אחת מוסיפה על חברתה וגורמת שינוי למעלה.

ודבר זה אפשרי רק ביין, כי בכל מאכל ומשתה אחר – ככל שמרבים בו מתמעט החשק וההנאה, ואדברה "נֶפֶשׁ שְׂבָעָה, תָּבוּס נֶפֶת" (משלי כו. ז), ורק ביין על ידי כל כוס וכוס מתרומם ושמח יותר, והרי זה זיכרון ראוי לארבע לשונות של גאולה שבכל אחד יש תוספת והתרוממות על השני.

ואילו **הגאון מוילנא ז"ע** הסביר, שכל עניני ליל הסדר ויציאת מצרים סדורים ארבע ארבע: ארבע לשונות של גאולה, ארבע כוסות, ארבעה בנים, ארבע קושיות. ויש לומר כי מספר זה הוא כנגד "**ארבעה מצריכים להודות**" שמנו חז"ל (ברכות נד. ב) "יורדי הים", "החולקי מדברות", "מי שהיה חולה ונתרפא", ו"מי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא".

והנה כל ארבעה עניינים אלה נתקיימו ביוצאי מצרים: "יורדי הים" – קריעת ים סוף, "החולקי מדברות" – ארבעים שנה במדבר הגדול והנורא, "מי שהיה חולה ונתרפא" – במתן תורה נתרפאו כל המומים, "ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא" – יציאה מארץ מצרים שאין עבד יכול לברוח ממנה לחירות עולם. ולזכר זה תיקנו חז"ל "ארבע כוסות", להזכיר את נסיו וחסדיו יתברך בארבעה ניסים הללו שעשה לנו.

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.